

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

Resoluuntur aliqua dubia circa exigendam rationem conscientiae. C. XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78821](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78821)

ferre certo quodam voci tono, qui manifestè irrisio- nem, & sarcasum spirat, non laudationem, vel ani- mationem subdit.

Octavo. Labere subditum, ut in Superioris eiusdem rubrica disciplinam faciat, ob defectum tunc ei indica- tum.

Nono. Postquam subditus non dycolus, nec pro tali habitus in Communitate, sed bona fama, dixit, qua di- cenda habuit, de se, vel pro se, illi non credere, sed dicere ei, nulla existente probabili coniectura, quod se non a- periturum sincere, & quod habeat casus reservatos occul- tatos, & id negante, dicere ei, quod mentiatur, & quod non sit alius, nisi ille, pro quo absolvendo dederat licentiam Confessario Domus, ut quendam, etsi sibi non nominatum, ab eis absolueret; & sic subditum talia ne- gationem cum indignatione à se ablegare.

Decimo. Subdito, dum indicat Superiori defectum alterius (qui in illo domicilio palam existimatur esse ceteris charior Superiori, etsi non habeatur à Commu- nitate ceteris melior, & magis observans Regularum) non credere, sed statim exandescere contra deserentem illum alterius chari defectum, eumq; excusare, & defendere, cum magna verborum & gestuum vehe- mentia.

Vndecimo. Accepta ratione conscientie in solâ Cõ- fessione Sacramentali, expetit à subdito, & concessa à Superiore, exigere ab illo, ut aliquid (quod antea non potuit recitare, notam sibi tamen, sed non notos sibi au- thores, & cooperatores facti) extra Confessionem de se, vel de alio dicat, quod alioqui dicere non tenetur ad valorem Confessionis, & ad obtinendam absolutionem. Sed dum tantum id Superior exigit, ut recita à subdi- to extra confessionem possit punire in foro exteriori de- linquentes.

Duodecimo. Revelare delato, vel alteri eius nomen, qui aliquem Superiori detulit in tali casu, in quo non est necessarium ad emendationem manifestati à dese- rente defectus, deserentem nominare, & si is nominaretur graue odium, & invidiam apud delatum, & ami- cos delati, incurreret.

Decimotertio. Post acceptam ab aliquo rationem conscientie, dicere alteri, de eo, qui eam reddidit: O be- ne illum laui. Recordabitur mei diu, docui illum mores, & his similia: ex quibus & is, qui talia audiuit, agno- scit subditum illum esse male tractatum à Superiore in manifestatione conscientie: & timere potest, ne idem Superior de se dicat aliis similia, in simili occasio- ne.

Decimoquarto. Coram subdito in ratione conscien- tia dicere defectus alterius subditi, in talibus circum- stantiis, in quibus non est vlla necessitas illos ei dicendi, qualis esset, exempli gratia, ut se subtrahat à conuersa- tione cum tali, ne ab eo inficiatur, malis dictaminibus &c. sed merè id dicere quia habet Superior notam alii antipathiam cum altero illo subdito.

Decimoquinto. Laudare aliquid in subdito ratio- nem conscientie reddente, aliam tamen nationem, vel personam carpere, dicendo hec, & his similia verba: Placet mihi in vobis hac res N. bona est, nisi eam didi- cisset à tali natione N. vel à tali personâ N. tali vitio

N. laborante, nominando & defectum, v.g. politicâ, & personam, & nationem.

Decimosexto. Antiquos defectus, antea sufficienter à se, vel ab alio Superiore punitos, exprobrare aliam vti- litatem subdito ex hac exprobratione non allaturos, nisi ut magis confundatur, & plenus confusione abeat.

Respondit Pater Noster: Quid ad hoc questum quo ad omnes suas partes respondendum sit, satis constat ex Instructione 11. de hac ipsa materia. Optima regula in hoc toto negotio est, ne quid omnino fiat, quo subditi à suâ aperiendâ conscientia deterreantur. At- qui omnes supradicti modi valdè deterrent ab aperiendâ conscientia.

Quasiui secundo. Quid respondendum est tali Superi- ori, si consilium hac in re petens, ostenderet necessariò adhibendos esse in exigendâ ratione conscientie modos suprascriptos; tum quia dicit lenitate Superioris fieri deteriores subditos, tum quia aliis modis, ait, non posse promoveri tam amplè disciplinam Religiosam, nec iu- uari solidè subditos, & plenè.

Respondit ad hoc: Optimi iuuatorum subdi- torum modi sunt, qui maximè conformes sunt Spiritui Societatis, & mediis ab eâ præscriptis: curandumq; in- primis est, iuxta Reg. 33. Summarij, ut in spiritu amo- ris, & non cum perturbatione timoris procedatur.

Denique modus accipiendæ rationis con- scientiæ positus post Regulas Prouincialis, confir- mat meas doctrinas traditas hic de hac re. Sic enim ibi Prouincialibus præscribitur, & idem procul dubio ab aliis Superioribus seruân- dum est.

Eam (in accipiendâ ratione conscientie) sua- nitatem teneat, ut illa omnia non tanquam iudex exi- gere, sed ut benignus Pater ob subditi consolationem cognoscere, velle videatur. Et cap. 14. Regula Prouincialis 122. sic præscribitur: Post visitatum templum & sacristiam, ad visitationem persona- rum accedat, & curet, ut omnibus beneuolum se exhibeat, ne alicuius mentem subeat suspicio, quòd ob simi- stras aliquas informationes, minus hilarem vultum ipsis ostendat.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Resoluntur aliqua dubia circa exigendam rationem conscientie.

QVeres quartò. Quid sit faciendum Superio- 115
ri, qui nouit subditum, à quo accepturus est rationem conscientie, non daturum sincerâ conscientie rationem? Respondeo. Cum hanc noti- tiam Superior habeat de subdito, antequàm ab eo rationem conscientie accipiat (alioqui nõ sciret illum eam rem celaturum) multò antè debet cum subdito hac de re agere, eum exami- nando: & cum credat eum in ratione conscien- tiæ id celaturum, ante illam, eum conuincat de rei veritate, illis modis, quibus in variis materiis sæpè solent delinquentes examinari, & si ne- gent,

gent, conuinci, illis temporibus, quæ Superior toto anno habet quouis die: cum quando vult, possit, & debeat subditum alloqui iuxta reg. 26. Præpositi & 25. Rectoris. Non debet ergo reuicere talia, ad tempus rationis conscientia: tum vt citò subditum faciat agnoscere delictum, & se emendare, & si id meretur, puniat; tum quia Societas non vult per talia, reddi odiosam rationem conscientia:, sed vt ex eâ ita contenti discedant subditi, vt deinceps sæpè redire cupiant, cum sui sincerâ manifestatione, vt dicitur in Instr. 14. n. 2.

Queritur quintò. Quid faciendum Superiori, si ei constet subditum conspirasse cum suo cõplice ad manifestandum inuicem omnia, quæ alterutri dixerit Superior in ratione conscientia:, & vicissim, quæ reddens rationem conscientia: Superiori.

Respondeo, eodem modo quo ad præcedentem quaestionem, idque magis, quia talis conspiratio est causa sufficiens & grauis, quæ à Superiore tanquam à Iudice examinatur, & puniatur. Non debet ergo ea referuare ad tempus reddendæ rationis conscientia:, in quâ Superioribus à Societate est vetitum, ne tunc se gerant vt Iudices, sed tantum vt Patres, Instr. 14. num. 2.

Queritur sextò. Quid faciendum Superiori, si re ipsa deprehendat (vel per schedas occultas, sine licentiâ clandestinè missas, sine alio modo extra confessionem, & rationem conscientia:) aliquem mentitum esse in ratione conscientia:, & præmonuisse complicem hac de re ad cautelam eius, vt sibi eiusque rebus consulat, ne quis quicquam eorum patiarur &c?

Respondeo eodem modo, quo ad præcedentem quaestionem. Cum enim hæc literarum missio in tali materia sit grauis, perniciofa, & rescita extra rationem conscientia:, est materia sufficiens, vt Superior tanquam Iudex eam examinet, & pro meritis tractet. Non est ergo reuicenda ad tempus rationis conscientia:, sed ante vel post illam potius expedienda: quia in ratione conscientia: non debet Superior procedere vt Iudex, sed vt Pater, & quidem eo modo, vt subditus ex modo agendi Superioris in ratione conscientia: exigendâ exciteretur, ad non semel, aut iterum in anno, statis temporibus recurrentum ad Superiorem, sed frequenter, vt dicitur in Instr. 14. n. 2. pag. 80. 81. Quod non sequeretur, si tales materias Superior differret ad tempus rationis conscientia:.

Confirmantur primò, supradicta responsa. Vult Societas ita à Superioribus exigere rationem conscientia:, ne fiat odiosa, & ne ab ea abhorreant subditi. Hinc P. Claudius & P. Mutius vetant procedi ad dimissionem vllius, & ad dilationem Sacerdotij & graduum: etiamsi in ratione conscientia: rescirentur res dimissione dignæ, ac proinde etiam peccata infectiua, valde per-

niciofa Societati. Multò ergo minùs ratio conscientia: debet adhiberi ad has malas practicas tunc examinandas, & puniendas etiam verbis, quia cum id fieri possit alio tempore conuenientiùs, non debet reddi odiosa, & horrida exactio conscientia:, per rerum talium ad eam reiectarum tractationem.

Confirmantur secundò, eadem responsa, declaratione P. Claudij missa Anno 1594. P. Ottoni Eisenreich quâ monet, ne Superior exigens rationem conscientia: à subdito obligato ad aperiendos casus referuatos quicquam interroget, vigeatq; quò grauius sibi onus imponi subditus sentiat: & huius rei hanc solam causam assignat P. Claudius. Ne odiosa reddatur ipsa ratio conscientia:. Atqui minus malum est, hæc complicum conspiratio, quam casus referuati, elari, & infectiui, multò ergo magis abstinentum est Superiori, tempore rationis conscientia:, ab inquisitione talium practicarum malarum per schedas, vel alio modo rescitarum. Sed cum pro ratione conscientia: duæ horulæ toto anno sint assignatæ, pro odiolis verò examinibus, & punitiõibus tot centenæ horæ, per annum, concessæ Superioribus, non paternè procederent, si has res valde odiosas differrent ad tempus exigendæ rationis conscientia:, iudiciali tractatione dignas omnino, non paterno tantum, quo solo Superiores in ratione conscientia: vti tenentur.

Confirmantur tertio, à simili. Monuit P. Claudius: vt, si subditus sponte suâ ostendat se Superiori non esse affectum, & cum eo exposuisset, Superior, accipiens tunc rationem conscientia: exemplum ei dare debet suæ patientia: quoad commodius postea tempus datur paternè illum admonendi, eiq; satisfaciendi. Ad aliud ergo tempus reuicenda est tractatio de his conspirationibus ob eandem causam, ob quam Superior hic iubetur alio tempore satisfacere subdito, etsi malè tunc se gerenti per expostulationem contra Superiorem. Imò magis odiosa redderetur ratio conscientia:, si tunc examinaretur illa conspiratio, quàm si Superior laceffitus iniquè à subdito, tunc eum paternè moneret. Quod tamen non esse faciendum ait P. Claudius in Resp. ad Prouerb. Pol. A 1597. num. 4.

Queritur septimò, si Superior exigens rationem conscientia:, inueniat in subdito causas dimissione dignas, potestne illum dimittere, vel procurare vt dimittatur? *Respondeo,* non posse, iuxta responsum P. Claudij suprà allatum numer. 103.

Queritur octauò. An ob similem aliquam causam dimissione dignam, rescitam tantum in ratione conscientia:, possit Superior talem subditum non promouere ad Professionem, vel vota Coadiutorum Formatorum, concessa à Generali, vel saltem ad Sacerdotium, tunc, quando alij condiscipuli promouendi sunt?

Respondeo, non posse id à Superiore fieri. Ita
decla.

declaravit mihi hoc anno P. Mutius Generalis in literis ad me datis hoc anno. 1640. 31. Martij quo anno ista scripti Glacij in Prouinciâ Bohemica.

Respondeo, inquit, subdito inuito, non posse, quia manifestatio conscientie ad hoc ordinatur, ut maiore cum diligentia amore, & sollicitudine inuari. & à periculis conseruari possint subditi, ut dicitur in Examine cap. 4. §. 34. Et in Instructione ad reddendam conscientiarationem: ideo, prohibentur Superiores in Ordine. cap. 1. n. 17. & Instruct. 12. num. 1. ea notitia sic vri, ut subditorum animi offendantur, suscipianturq; se ob eam rem, aut notam aliquam, aut periculum adituros, ne minus commode à Superioribus tractentur. Quod si in aliquo casu dilatio hæc esset omnino necessaria ad præcauenda peccata (quod tamen non facile videtur posse contingere) teneretur subditi non solum in illam consentire, sed etiam petere, ut clarum est.

Quæstus secundus. An eandem solum ob causam idem possit alicui subdito prorogare, seu differre promotionem ad gradum Coadiutorum Formatorum, vel Professorum tunc quando vel alij. æquè antiqui, promoti sunt ad vltimum gradum Societatis, & in foro externo nihil tale statuitur, & appareat, ob quod aliis meritis videri possit dilata ab immediatis Superioribus promotio, alioqui in Vrbe, & ex Vrbe concessa.

Respondeo, negatiuè, ob eandem rationem. Hæc P. N. Mutius.

Quæritur nono. Cùm vnus & quidem præcipuus iuris manifestandæ Superioribus Societatis conscientie propriæ sit, ut Superiores possint uti eâ notitiâ ad gubernationem, ut constat ex Constitutionibus, & docet Soarius, nihil vtilitatis adferret manifestatio conscientie, si Superior agnitis grauib; causis in eâ, ob quas quis nec ad gradum vltimum in Societate, nec ad Sacerdotium eo tempore mereretur promoveri, non posset illum non promouere, uti declaratum est à R. P. N. Generali Mutio anno. 1640. 31. Martij.

Respondeo, omnino præcipuum finem manifestationis conscientie esse, gubernationem bonam subditi, immò & bonum vniuersale Societatis, uti fuse ostendit in Opusculo de modo dandi rationem conscientie. 2. Respondeo ad Quæsitum primum nihilominus nec potest, nec debet Superior differre promotionem subditi, ad gradum vel Sacerdotium, ob causas ex solâ manifestatione conscientie cognitâ, ob quas si aliunde cognitæ essent teneretur eum non promouere. Causæ huius rei sunt hæc.

Prima. Quia sic iudicauit Præpositus Generalis. Declarationes autem Generalium, ut statutum est can. 21. Congr. 4. Generalis, valent ad præxim bonæ gubernationis.

Secunda. A maiore ad minus. Declarauit P. Claudius neminem posse dimitti ob ea, quæ ab ipsomet subdito rescita sunt in ratione conscientie, etiam extra confessionem factâ. Ita declarauit anno 1586. Prouinciali Lusitania, & anno

1587. 8. Maij Prouinciali Germania, & anno 1612. Prouinciali Polonia. Et quod maius est, etiam si quis extra rationem conscientie & confessionem suo Superiori sponte suum delictum dimissione dignum detulerit, non potest ob illud eo modo cognitum dimitti, nisi id ipse petierit. Ita respondit P. Mutius Prouinciali Lithuania Anno 1631. 22. Martij. Fundatur hæc vtraque declaratio, tum in canone supra citato 4. Congr. Generalis, tum maximè in Bullâ Iulij tertij, in quâ statutum est, Præpositum Generalem Societatis, ius habere & auctoritatem dubia, quæ esse possunt in nostro Instituto, declarandi. Hanc autem rem esse ex Substantialibus Instituto, declarauit 5. Congreg. General. Cùm ergo maioris momenti res sit, dimissio è Societate (sæpe necessaria ad præuenienda scandala, & infectiua aliorum, per quæ bonum Commune Societatis valdè læditur) quàm dilatio professionis, vel Sacerdotij, si illud fieri non potest, id est, dimissio; multò minus dilatio Professionis, & Sacerdotij, quo collato, benè potest aliis modis iuuari promotus, & gubernationi nil decedere.

Tertia causa. Cur hæc differri nec possint, nec debeant, est, quia ob id odiosa redderetur manifestatio conscientie. Hanc enim solam causam adfert P. Claudius in suo ad Prouincialem Germania Responso vetante dimissionem. Atqui etiam per dilationem gradus, & Sacerdotij redderetur odiosa, ergo differri non debet, nec potest ob res in solâ ratione conscientie intellectas.

Quarta causa. Quia sine dilatione gradus & Sacerdotij, potest prospici & bono subditi, & bono communi Societatis. Nam sola dilatio, subditum non tantum non faciet meliorem, sed peiorem; tum quia vel tentabitur vel exasperabitur ob eam, & postea nunquam se sincere aperiet. Quod ergo Superior faceret cum subdito malo, eo non promotus, ad gradum, & ad Sacerdotium pro eius bono, & Societatis, id faciat eum eo promotus. Nam eadem remedia ad meliorem eum faciendum, & præseruandum à malis, æquè proderunt promotus, ac non promotus. Sicut si ex ratione conscientie acceptâ à Professo, & Sacerdote antiquo, Superior veniret in cognitionem similib; rerum, (ob quas, si antea accidissent, indicasset eum non promouendum) adhiberet ei aliqua remedia, & suâ gubernatione vteretur liberè; ita eodem modo similia remedia adhibeat nondum promotus, iuuando eum illis, uti iuuaret promotum, promotionem autem non differat, sed ita promouendum iuuet, & bono communi prospiciat, sicut iuuaret similes ob causas, vel lapsus, promotum. Imò facilius acceptabit remedia, & auxilia Superioris, subditus nondum promotus, sed paulò post, suo tempore non dilato, promouendus, quàm pridem promotus, & de se plus ob gradum.

Decr. 18.
pag. 409.

gradum vel Sacerdotium, vel antiquitatem præsumens, si in casus non promoti sit lapsus. Verè ergo dilatio professionis, & gradus non est necessària ad bonam gubernationem, nisi fortè ob pœnam, vt sic puniatur subditus dilatione illà. Atqui hoc non licet, vt toties dictum est.

Quinta causa est. Quia Superior in exigendâ ratione conscientie, non debet procedere vt Index, sed ita blandè & amanter debet excipere subditos, vt hæc ratio conscientie reddita, occasio fiat, non semel, aut iterum in anno statis temporibus ad eum recurrendi, sed frequenter eos aduendâ, vt præscriptum est instructione 14. n. 2. pag. 80. 81. Quòd si, siue in pœnam, siue non in pœnam, inuito subdito, differretur ei gradus vel sacerdotium, tantùm abest, vt rediret ad Superiorem, vt eum potius fugeret tanquam hostem, vt videmus fieri ab iis, qui semel durè & asperè sunt excepti in ratione conscientie, quam deinde nunquam talibus sincerè aperiri, imò & aliis non asperè procedentibus fidere non audent sua secretiora, iuxta illud: *Piscator ictus sapit.* Ea est humanæ miserie conditio. Quod enim ab vno Superiore passi sunt, timent, ne patiantur ab alio. Quam etiam ob causam nec Confessario in Confessione gratiora detegunt, dum eum habent pro duro & terribili, sed vel sacrilegè confitentur, vel alios queunt, de quorum paterno agendi modo sunt benè persuasi. Et hoc sapissimè, & ordinariè vbique contingere vidi, vbi sunt rigidi animarum Moderatores, Iudicis magis quàm Patris speciem præferentes, imò peiores Iudicibus, quia hi tranquillo animo debent contra reum suam ferre sententiam, non cum furia & bile.

Sexta causa est. Obligatus est Superior tenere tale secretum circa audita à subdito, ne alij id agnoscant, aut suspicentur aliquid mali esse rescriptum, dum illum viderit malè tractari postea, vt dicitur, & in Ordinationibus & in Instructionibus, & in Responsis Generalium. Atqui dilatio rerum supradictarum est non verbalis, sed realis reuelatio secreti: quilibet enim facillè ex hac dilatione agnosceret, saltem suspicabitur, aliquid rescivisse in ratione conscientie Superiorem, propter quod distulit subdito gradum: quando alioqui in foro externo nil tale in subdito ab aliis animaduertit, quod eam dilationem mereatur.

Septima causa. Vetitum est Superioribus, ne exigendo rationem conscientie, durè, & asperè, & iracundè tractent subditum, & ostendendo se credere eius accusatoribus, eique minati (vt paulò post ostendam in locis quæ citabo.) Atqui multò grauior est res, dilatio publica, omnibus admirationem patiens, gradus & sacerdotij, quàm Capitula iracunda Superioris, & minè verborum secretæ, ergo multò minùs ea licet differre, si in foro externo causa non sit ab iis

data, sed ex solâ ratione conscientie agnita.

Octaua causa. Præscriptum P. Claudius, ne, dum Superior exigit rationem conscientie, velit à subdito peccata sibi dici extra confessionem, quæ sunt materia confessionis, ne hac ratione confundatur subditus, & ne ea extra Confessionem rescita ab eo, impediant postea manifestationem rerum scitu necessariatam Superiori. Atqui hæc dilatio non minùs est apta impedire deinceps manifestationem sui in subditis: non debet ergo fieri.

Dices, hoc modo eneruabitur disciplina, Superior non poterit adhibere remedia, abutentur subditi beneuolentiæ Superioris, & suauitate, non se gerent vt filij, defectus non emendabuntur.

Respondeo. Per hos 50. annos, quos in Societate exegi, me obseruasse accuratissimè, in omnibus illis Societatis Domiciliis, in quibus Superiores paternè procedebant cum subditis, sine ira, sine minis, furorem magis quàm feruorem spirantibus, fuisse valdè bonam disciplinam religiosam. E contrario, vbi vidi Superiores despoticè gubernantes, asperè, non suauiter, impetuose, vno verbo, non paternè, semper vidi & inquietissima Domicilia, & malam disciplinam. Nam despoticè gubernantes non tantùm non componunt suos ad pacem, & obseruantiam regularum, sed magis exasperabunt, vt (vt hic dicitur) in *Trutz*, hoc est, in contemptum faciunt multa Superiori tali. Vnde solent dicere passim talium subditi: *Non procedit nobiscum vt Pater, nec nos eum tractamus vt filij.* Idèd in simplicitate exigenda est ratio conscientie, vt præscriptum est, & erit bona disciplina religiosa vbique, si Superiores seruabunt suas Regulas, & monita Generalium ac Ordinationes: præsertim si saltem æquè erunt solliciti in corde, de profectu suorum in spiritu, & si talem sollicitudinem ostendent in factis, qualem habent circa victum, vestitum, pagos, prædia, debita, fabricas; & si non erunt Procuratores sed Medici, non tanquam extraneos, sed tanquam proprios suos filios paruulos, sibi charissimos, curantes: tum vt, qui ægrotant citò sanentur, tum vt sani præseruentur à morbis.

Dices, etsi monitum illud de odiosis, & quæ correptione aliquâ indigent, ad aliud tempus reiciendis, videatur satis opportunum pro Superioribus localibus, tamen Provinciali non videtur practicabile, cum ille non nisi semel in anno veniat ad Collegium, quo tempore ordinariè rationem conscientie accipit: & si audita non dicat, inutilis erit ratio conscientie, & disciplina non promouebitur.

Respondeo, magis esse practicabile Provincialibus, quàm Superioribus localibus, ne tempore rationis conscientie odiosa ab aliis audita, dicant reddenti rationem conscientie. *Primo,* quia Provinciales paternè gubernantes, nec de-

debent, nec solent, defectus antiquos punitos, & emendatos à Superioribus localibus, exprobrare, vel commemorare subdito; alioqui & Superiorem localem ei reddunt, vel aliquem alium exosum, quod de punitis defectibus nonnam procuret vindictam, vel pœnam, scilicet Prouincialis monitionem, vel reprehensionem, quam magis sentiunt, quàm præteritas pœnitentias datas pro defectibus: quod ne quidem Iudici licet, vt bis puniat vnum scelus, antea sufficienter punitum ab alio. Ideo si antiquos defectus non exprobrat, non habebit materiam magnam rerum odiosarum, sed eam tantum, quam ipse subditus reddens rationem conscientie adferet, quam adferere non agrè feret, si monebitur eo modo, quo est præscriptum, scilicet tanquam à Patre *amanter, blande, & suaviter*, non peius, quàm à Iudice, asperè & durè: quia hoc nec Iudici licet, dum condemnat reum cum furâ, & irâ, sed placidè & sine commoto animo.

Secundò. Quia etsi non, & multi defectus ignoti Superioribus localibus Prouinciali de aliis dicerentur, potest illos ad finem visitationis (vti mos est in Prouinciis benè ordinatis) reuicere, & tempore rationis conscientie tantum illos paternè & more Medici (qui non fuit præscribendo remedia, & inurendo cauterium) corrigere, quos ipse subditus de se dicit. Quod si ille peccet tunc sibi dici defectus, ab aliis relatos, etiam tunc ei dicere potest, (nam volenti & peccanti non fit iniuria,) nec offendetur, si ei dicantur à Superiore tanquam à Patre & Medico, *amanter, blande, & suaviter*, non tanquam à Iudice malo (nam etiam bonus Iudex, vt data operâ id sæpe inculco, non debet irasci dum fert sententiam,) & permittendo, vt se excuset, & ostendendo se non credere accusatoribus: quod est præscriptum Superioribus, etiam aliarum Religionum à Sanctis. Nostris verò etiam extra tempus rationis conscientie, id est præscriptum. Vti clarè apparet ex Instruktionè datâ Superioribus A. 1604. c. 1. pag. 17. & Indust. c. 2. nu. 2. & 4. pag. 14. 15. 20. Et c. 14. Indust. nu. 3. & in Epist. P. Claudij ad Superiores pag. 103.

Ad hæc amouenda incommoda supra commemorata, prudenter quidam Prouinciales dū Domicilia visitant, ratione visitationis ter alloquantur singulos. *Primò*, interrogant de statu Domicilij & personarum: an aliquid occurrat imprimis emendandum in aliquâ personâ domesticâ, vel templo, vel scholis, vel domi, vel in prædijs, vel in missionibus vicinis. Et tunc adscripto nomine eius, qui aliquid de altero dixit, annotant in aliquo libro, vel chartâ, quod supra dixeram, non faciendum tempore rationis conscientie.

Postquam sic omnes allocuti fuerint, tunc primum secundâ vicè à singulis exigunt rationem solam conscientie: nil aliud, & tunc inqui-

runt, an re aliquâ indigeant, aut letamine aliquo opus habeat in laboribus; & prouident, prout opus est.

Tertiâ vicè post factas Consultationes cum Superiore, & Consultoribus de rebus præcipuis, si quæ erunt consultandæ, & examinatis benè rebus in primo alloquio auditis, vocant singulos illos, qui monendi sunt de re aliquâ, & iis prius interrogatis, an ita se habeant, quæ de iis audierunt, dicunt paternè, quæ dicenda putant pro eorum bono, eo modo, què à P. Clau-
dio commendatum supra posui.

Quod si iidem etiam habeant aliqua laude digna, prius, antequam cum iis de defectibus eorum agant, illos laudant, agunt gratias pro laboribus, animant, donant etiam aliquid, si id expediat pro catechismis, vel pro præmijs diligentiorum Scholasticorum donandum: & tum demum tractant paternè de defectibus eorum emendandis, eo modo, qui supra declaratus est, & à se dimittunt contentos, vsque adeò, vt obferuarim in illis Prouincijs, quibus paternè exigitur ratio conscientie, subditos remanere tristes, dum Prouinciales virgente aliquâ causâ coacti discedere, non visitatis omnibus, aliquos ad se non vocarunt ad reddendam rationem conscientie. Quod manifestum signum est, tales Superiores eo modo exigere solitos fuisse rationem conscientie, qui præscriptus est à Societate, & à me supra explicatus: alioqui quando non vocati sunt ad reddendam rationem conscientie à Superioribus durè & asperè illam exigere solitis, vehementer letantur. Quod ipsum certissimum argumentum est, eos non exigere eam eo modo, qui à Societate, & S. Fundatore præscriptus est, siquidem ex eo modo, vt supra vidimus, sequi solet, vt subditi *extra stata etiam tempora frequenter ad Superiores recurrant*, cum sui manifestatione, cum quâ à duris Superioribus fugiunt subditi, & quantum fieri potest, etiam occursum eorum, & aspectum declinant.

Quid iugum vestrum, inquit S. Bernardus, Superiores duros alloquens, *super eos aggravatis, quorum potius onera portare debetis: Cur morsus à serpente paruulus, fugit conscientiam Sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tanquam ad sinum recurrere matris*: E contrario verò, cum prioribus illis ita confidenter agunt, vt si contingat aliquem subditum labi in casum aliquem reservatum, per se ei extra rationem conscientie libenter deregat, scientes se eum in sinu amabilissimi Patris depositurum, & viscera misericordie in eius ore, & pectore inuenturum: sicut apud Christum inuenit Magdalena, & mulier in adulterio prehensa, & latro in cruce, etsi paulò antè (putant aliqui Patres, & videtur colligi ex Evangelio b.) ei ambo *improperauerim, & conuicti sum eum*.

Dices, videri politicum esse modum agendi, si Superior subditi correcturus defectus, eum prius

Instr. 14.
n. 2. pag.
80. 81.

116.

f. 23. in

Can.

a. Orig.

et. 35. in

Math.

Hil. c. 13.

in Matth.

Amb. l. 10.

in Luc.

Chryl. h.

21. in Ro.

in mor. &

88. in

Math.

Hier. ep.

148.

Athan. f.

de pass. &

cruce.

Dom.

Prosp.

c. 6. Col.

lac. c. 14.

6. Matth.
27. 44.
Marci 15,
32.

prius laudet, & hoc artificio sibi eius benevolentiam conciliat: qui modus agendi politicè, videtur alienus à religiosa simplicitate.

Respondet, adferendo præclarum dictam R. P. Mutij, quod in septimâ Congregatione Generali audiui, ex sapientissimo eius ore profectum, quo quendam Professum siculum indiscretum, & crudis ac agrestibus imbutum moribus, paternè redarguit, cum suauitatem in agendo cū subditis Superiorum quorundam, appellasset politicam. Dixit enim ei, duplicem esse politicam, quandam perniciosam, quam mundi homines dolis, & fraudibus, & astutiâ pleni, ad fines merè humanos, vel etiam perniciosos insyncerè, aliud in corde, aliud in ore habendo, per media dolosa adhibent; aliam verò esse spiritualesm cælestem & diuinam. Et talis est hæc, quâ suadetur conciliatio benevolentia subditi, per laudes, per munuscula, per alia benevolentia Superioris argumenta. Hoc ita esse primò patet: quia hoc ipsum apertè docuit R. P. Claudius, noster sapientissimus Præpositus Generalis, qui laudationem subditi, etiam non optimi, immò & suspecti, suadet Superioribus, dum illi habent aliqua laude digna.

Industr.
c. 14. n. 12.
13. & n. 4.

Cl n. 13.
epist.
Gr. l. 24.
mor. c. 9.
1. Cor. 1.
56. 7.

Secundò. Quia R. P. Claudius suam confirmat monitum doctrinâ S. Gregorij, imò verò Spiritus S. traditâ per Apostolum, citatum à S. Gregorio: Nihil præmittat Superior, inquit P. Claudius, per se, & per alios idoneos, quod ad eximendas suspiciones, & gignendam amoris sui opinionem facere possit: certus, nisi hoc fecerit, nulla medicamentorum genera profutura: meminertis, sententia Diui Gregorij, quam sanctus ille Pater, & ex longâ experientia didicerat, & ex sacris literis, exemplo confirmat Apostoli: qui obiurgaturus grauius Corinthios, ita eos antè laudauit, ut post plurimas laudes intulerit; ita ut nihil nobis desit in vllâ gratiâ. Sed ut sanctus hic ait, prius superbiorum brachia studuit per blandimentorum vincula religare, ut postmodum potuisset vulnus superbia, ferro correctionis incidere. Erant profectò in Corinthiis, & que laudari debuissent, erant & qua argui. Peritius itaque Medicus, prius sana membra, quæ circa vulnus erant, laudando palpauit, & postmodum putridum sinum vulneris feriendo transfixit. Hactenus S. Gregorius & P. Claudius.

1. Cor. 1.
7.

Addo ego in confirmationem huius rei, duo alia testimonia, ut appareat, talem Superiorum agendi modum cum subditis, non esse natum ex detestandâ mundanâ politicâ, sed ex cælesti, ab ipso Deo docente nos per Scripturam, deriuatum.

3. p. past.
Adm. 9.

Primò incipiam à S. Gregorio alibi hoc ipsum ex professo tractante, dum tradit modum Ecclesiasticis Pastoribus, subditos tractandi: Plerumque, inquit, vilius apud illos (subditos) proficimus, si & eorum benè gesta memoramus, & si quæ ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc, ne perpetrari debeant prohibemus, ut & illa qua approbamus, illatus fauor

(scilicet laudatio subditi) augeat, & contra, ea quæ reprehendimus, magis apud pusillanimes exhortatio verrecunda conualecat. Vnde idem Paulus cum Thessalonicenses in acceptâ prædicatione perdurantes, quasi de vicino mundi termino, quadam cognosceret pusillanimitate turbatos, prius in eis, qua sortita proficit, laudat, & cautè monendo, postmodum, qua infirma sunt roborat. Ait enim: Gratias agere debemus Deo semper pro vobis Fratres, ita ut dignum est, quoniam super crescit fides vestra, & abundat charitas vnuscuiusque vestrum inuicem, ita, ut & vos ipsi in vobis gloriemur, in Ecclesiis Dei pro patientiâ vestrâ & fide. Et cum blanda hac vita eorum præconia præmississet, paulò post subdit dicens: Rogamus autem vos Fratres (notet Lector, nil iracundè, nil imperiosè, ab Apostolo dici, sed rogantis more, non præcipientis) Rogamus, inquit, vos Fratres, (blanda appellatio: non vocat filios, etsi posset tanquam eorum Superior, sed ac si esset æqualis, Fratres) per aduentum Domini nostri Iesu Christi (non per minas excommunicationis) & nostra Congregationis in id ipsum, ut non citò moueamini à vestro sensu, neque terremini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi inisset dies Domini. Egit enim verus Doctor, ut prius audirent laudati, quod recognoscerent, & postmodum, quod exhortati sequerentur: quatenus eorum mentem, ne commotio subiuncta concuteret, laus præmissa solidaret: & qui commotos eos vicini finis suffusione cognouerat, non iam redarguebat morbos, sed quasi transacta nesciens (ecce cælestis politica) adhuc commoueri prohibebat. Non est ergo mundana politica, tali artificio ex charitate syncerâ, non fucata, non duplici, orto, subditos sibi reddere beneuolos. Sed modus contrarius, olet nouercale cor, & barbarum, vel certè rusticum, ne dicam tyrannicum, à Sanctis damnatum.

Secundum testimonium Gregoriano antiquius est S. Chrysostomi, qui hoc ipsum pluribus in locis adhuc ingentius obseruauit in epistolis S. Pauli Apostoli, immediate à Spiritu sancto ei dictatis (vti nos fides Catholica docet) proinde indicantibus hanc politicam & hæc artificia à Spiritu sancto, nos ea docente, nobis esse ad imitandum proposita: siquidem idem Spiritus sanctus dictauit S. Petro & Paulo Apostolo, aliquot in locis eorum vt imitemur, in suauitate agendi & imperandi subditis, supra ponderatâ cap. 2. & in eorum expressa epistolis 1. Petr. 2. 11. Rom. 12. 1. 1. Cor. 1. 10. & c. 4. 16. & c. 11. 1. & cap. 16. 15. 16. Gal. 6. 1. Philip. 3. 17. Ephes. 4. 1. ad Philemonem versu 8.

Non est ergo politica mundana, sed cælestis, ab ipso Deo vtitata, & nobis ad imitationem proposita, vt laudibus, & beneficiis, & aliis honestis modis, animos aliorum deuinciamus nobis, antequam eis aliquid proponamus, amore proprio inspidum, vt est correctio defectuum, vel sola eorum indicatio.

CAP.